

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΣΙΟΝ ΑΘΑΝΑΣΙΟΝ ΤΟΝ ΕΝ ΤΩ, ΑΘΩ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐκδίδων τὸ Ἐγκώμιον τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου, κτίτορος τῆς ἐν Ἀθῶν Ἱερᾶς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας, ἐπάναγκες ἐθεώρησα νὰ σημειώσω τινὰ περὶ τῶν κωδίκων, ἐξ ὧν ἀντεγράφη καὶ ἀντιπαρεδλήθη τὸ ἐκδιδόμενον Ἐγκώμιον.

Οἱ κώδικες οὗτοι οἱ περιέχοντες τὸ Ἐγκώμιον, τέσσαρες ὄντες τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀποκείμενοι ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μονῆς, ἐγράφησαν κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ὡς παρακατιῶν παρατίθημι. Κατονομάζω δὲ τούτους διὰ τῶν στοιχείων Α' Β' Γ' Δ' κατὰ σειρὰν χρονολογικὴν. Ὁ Α' κώδιξ οὗτινος σύντομον περιγραφὴν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ Ἐπιθεωρήσει» (ἀρ. 324 Ὀκτώβριος 1934 Ἀθῆναι) καὶ ἤδη συμπληρωματικὴν τοιαύτην ποιῶμαι, ἀνάγεται εἰς τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα καὶ οὐχὶ εἰς τὸν δέκατον, ὡς ἐν τῇ «Ἑλλ. Ἐπιθεωρήσει» ἐσφαλμένως ἀνεγράφη. Εἶναι δὲ μεμβράτινος, διαστάσεων 31×21 καὶ συγκείμενος ἐκ φύλλων 192. Ἐν τῷ ἐκδοθέντι Καταλόγῳ τῶν κωδίκων τῆς Μονῆς ὁ κώδιξ οὗτος δὲν περιεγράφη. Πρῶτερον εὐρίσκατο ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ, ὡς δείκνυται ἐκ τοῦ στοιχείου καὶ τοῦ ἀριθμοῦ Ε 194 σημειουμένων ἐν τῷ πρώτῳ ἐξωφύλλῳ. Ἦδη φυλάσσεται ἐν τῷ Θησαυροφυλακίῳ τῆς Μονῆς. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βίου τοῦ Ὁσίου Ἀθανασίου, τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ κώδικι τούτῳ, Ἀθανάσιος καλούμενος, ἦν μαθητὴς τοῦ διαδόχου τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου, Ἀντωνίου καλουμένου, ὡς ἐμφαίνεται ἐν τῇ Διαθήκῃ τοῦ ὁσ. Ἀθανασίου, τῇ περιεχομένῃ ἐν τῷ κώδικι τούτῳ, ἐν ἣ συνιστᾶται ὑπὸ τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου ὁ Ἀντώνιος ὡς Ἠγούμενος καὶ Ἰωάννης καὶ Εὐθύμιος οἱ Ἰθῆρες ὡς Ἐπίτροποι. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα, τοῦ Ἀθανασίου τούτου ἔργον ἐστὶ καὶ τὸ Ἐγκώμιον, ὅπερ ἐπέπρωτα μετὰ μίαν σχεδὸν χιλιετηρίδα νὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Αἱ ἐν τῷ ὧα τοῦ κωδίκος φερόμεναι περιληπτικαὶ σημειώσεις εἶναι τοῦ Προηγουμένου Κυρίλλου Λαυριώτου τοῦ Πελοποννησίου, δι' ὧν δὲ μὲν ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν, δὲ δὲ ἐκφράζει τὸν θαυμασμὸν τοῦ καὶ ἄλλοτε δίδει ἱστορικὰς λεπτομερείας, ἐκφέρει κρίσεις καὶ γνώμας κλπ.

Ὁ ἐν ἔτει 1800 περιελθὼν τὰς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Ἱερὰς Μονάς, Ἐπισκοπος Σταγῶν Παΐσιος, μελετήσας τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικα, ἐγράψεν ἐν φύλλῳ 189α τοὺς κατωτέρω Ἱάμβους εἰς τὸν ἅγ. Ἀθανάσιον.

«Ἱάμβοι εἰς τὸν ἅγιον ἀθανάσιον.»

οὐ λαύραν εὐκόσμησας οἶαν σὴν Πάτερ,
καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ ἔνθεόν γ' ἐκδοὺς τύπον.
ἄθωνος ἀλλ' οὖν Γῆν ἐφώτισας δλην,
Μωσῆς καθ' ἄλλος λαὸν Ἰσραηλίτην.
Τίς λοιπὸν ἀντώνιος, ἢ Κάβδας εἶον.
πράξει ὑπὲρ σόν, καὶ θεωρία ἔσθῃ,
Νυνὶ δ' ἀθανάσιε θεεῖε καὶ μύστα,
μέμνησο τέκνων, τριφαῆς ὕμνων κράτος.»

Καὶ κατωτέρω ἐν τῷ ἰδίῳ φύλλῳ τοῦς ἑξῆς Πολιτικούς εἰς τὴν Μοῆν:

«Πολιτικοὶ εἰς τὸ Ἱερὸν μοναστήριον τῆς λαύρας.
ἀπ' ἔλα τὰ μοναστήρια, ὅσα εἰς ἅγιον ὄρος,
ἢ λαύρα προτετίμηται, οὐκ ἔστιν αὐτῆς κόρος.
τάξις ἢ ἐκκλησιαστικὴ, καὶ πᾶσ' ἀκολουθία,
τοῦ κτίτορος φυλάττεται, ὡς εἶν' ἢ ἐρμηνεία.
εὕρισκεις ψάλτας τεχνικούς, καὶ μουσικὴν ἀρίστην,
βιβλιοθήκην ἀφθονον, εἰς πᾶν εἶδος κρατίστην.
νερὰ ἔχει ἐξαιρετα, λείαν τοποθεσίαν,
ἀέρα εὐκρατον, καλόν, καὶ δίδει εὐρωστίαν.
Ὅσοι λοιπὸν φιλήσυχαι ἀφίνετε τὸν κόσμον,
εἰς λαύραν ἀναδράμετε, νάχετε διπλοῦν κόσμον.
Ἵμεῖς δὲ δσιώτατοι Πατέρες τοῦ μοναστηρίου,
καμοῦ πάντοτε μέμνησθε Σταγῶν τοῦ Παΐσιου:—

ἐν ἔτει σωτηρίῳ α'ω, νοεμβ: ς': καθ' ὃν περιῆλθον τὰ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει Ἱερὰ μοναστήρια.»

Ἐν φύλλῳ 189β ὑπὸ Κυρίλλου Προηγουμένου Λαυριώτου τοῦ Πελοποννησίου⁹ ἐσημειώθησαν ταῦτα: «ὅρα ἐν τῷ τυπικῷ ὄμοῦ τε καὶ κανονικῷ τοῦ ἁγίου, οἷαις ἀραῖς, πρὸς δὲ καὶ ἀναθέμασι, καθυποβάλλει τοὺς εἰσάγοντας εὐνοῦχους, ἢ παιδας ἐν τῇ λαύρᾳ ταύτῃ, ἢ μὴ ἐξάγοντας τούτους· ὃ δὴ ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι παρεωράθη, οὐκ οἶδ' ἔπως διὰ πολλὰ αἷτια ὡς φασιν ἤδη δσιώτατοι πατέρες.»

1. Ἐτήρησα πιστῶς τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν στίξιν.

2. Ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

«Θεολογία» Τόμος ΙΕ'

Ἄ Β' κώδιξ 1355. K 68 χαρτῶος 26×18 αἰῶνος ις' (1587; φ. 275 περιέχει λόγους πανηγυρικούς καὶ βίους τινῶν ἁγίων. Ἐν φύλ. 274β εὐρηται ἡ ἐξῆς σημείωσις: «+ ἔτους ζ' ἔμε ἐν μῆνοῖ οἰουλείῳ εἰς τὰς ι: εἰς τὴν σκῆτην τὴν Ξεροποταμινῆ: ετελίσα αὐτὸ δι' ἀμνημόσινον: Παρθένιος χουλλιάρ(ας)» Ἄλλ' ἔσως οὗτός ἐστιν ὁ μετασταχωτῆς σημειοῖ ὁ Προηγούμενος Χρυσόστομος Λαυριώτης ἐν ἰψ̄ χειρογράφῳ Καταλόγῳ τοῦ εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ὁ Παρθένιος οὗτος δὲν εἶναι ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικος καθότι ἡ σημείωσις εἶναι νεωτέρα ἅτε ἡ γραφὴ διάφορος ἐστὶ τῆς γραφῆς τοῦ κώδικος, ἐξ οὗ καταδεικνυται ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι ὁ κώδιξ εἶναι ἀρχαιότερος τοῦ 1587 ἀναγόμενος εἰς τὸν ΙΕ' αἰῶνα (ἀρχάς).

Ἄ Γ' κώδιξ 1779. M 88 χαρτῶος 27×20 αἰῶνος ΙΕ' (τέλη) φ. 216 ἀκέφαλος καὶ κολοβός. Περιεχόμενον: Διάφορα. Ἡ γραφὴ τοῦ κώδικος τούτου συγκρινομένη πρὸς τὴν γραφὴν τοῦ Β' κώδικος ἐμφανίζει τὸν Γ' μεταγενέστερον τοῦ Β'.

Ἄ Δ' κώδιξ 1678. Λ 187 χαρτῶος 30×21 αἰῶνος ΙΖ' (1669) φ. 102. Περιεχόμενον: Ἀθανασίου Βίος καὶ Ἐγκώμιον. Ἐν φ 996 εὐται ἡ ἐξῆς σημείωσις: «+ ἐγράφη διὰ χειρὸς εὐτελοῦς Παρθενίου ἱερομονάχου ἐν ἔτει σρῖψ̄ αχξθ'. ἐν μηνί ἰουλλίῳ ιε:».

Ἐκ τοῦ κώδικος τούτου ἐξέδωκε τὸν βίον τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου ὁ Louis Petit τῷ 1906 ἐν Βρυξέλλαις, μολοντί ὁ βίος οὗτος κεῖται καὶ εἰς ἕτερον Ἱεραγαμάνδον κώδικα τῆς Λαυριωτικῆς Βιβλιοθήκης κατὰ πολὺ ἀρχαιότερον καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως προτιμότερον τοῦ Λ 187. Ὁ κώδιξ ὁμοίως οὗτος ἀσφαλῶς δὲν θὰ εὐρίσκετο ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ καθ' ὃν χρόνον ὁ Petit ἐπεσκέφθη τὴν Μονήν. Θὰ εἶχε μενενεχθῆ πιθανῶς εἰς τι Μετόχιον τῆς Μονῆς Ἄλλ' οὔτε ἐν τῷ ἐντύπῳ Καταλόγῳ περιλαμβάνεται.

Ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων κωδίκων τῶν περιεχόντων τὸ εἰρημένον Ἐγκώμιον, μόνον ὁ Β' παρουσιάζει διαφορὰς τινὰς ἐν τῷ κειμένῳ καὶ ἐλαχίστας ὁ Γ'. Ὁ Α' κώδιξ ἐγράφη ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ βιογράφου τοῦ ὄσ. Ἀθανασίου, Ἀθανασίου καὶ αὐτοῦ καλουμένου, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀντεγράφησαν οἱ κώδικες Γ' καὶ Δ'. Ὁ δὲ Β' οὗτινος τὸ κείμενον παρουσιάζει διαφορὰς, ἀντεγράφη πιθανῶς ἐξ ἄλλου τινὸς κώδικος. Αἱ διαφοραὶ δὲ αὗται εἶναι αἱ ἐξῆς:

Οἱ τρεῖς κώδικες Α' Γ' Δ' ἐν φ. 726¹ ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: «...οἴπερ

1. Οἱ ἀριθμοὶ τῶν φύλλων οἱ σημειούμενοι ἐν τῷ κειμένῳ καὶ εἰς οὗς θὰ γίνονται ἐφεξῆς αἱ παραπομπαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸν Γ' κ. M 88.

κάκτων κάτω καὶ χαμαὶ συρομένων, αἰροῦνται κοσμεῖσθαι, ὧν ὁ μέγας οὗτος παντάπαν ἀνώτερος.» Ὁ δὲ Β' ἐν φ. 97α ἔχει οὕτω: «...οἴτινες ἐκ τῶν κάτω...εἰσάπαν ἀνώτερος.» Ἐν τοῖς κώδιξιν Α' καὶ Δ' εὐρηται: «Διέλαμψε τοῖνον καὶ πρὸ τῆς πρεσβυτικῆς αὐτοῦ ἡλικίας καὶ μετ' αὐτὴν ὁ θαυμάσιος οὗτος οὕτως πατήρ.» Ἐν τῷ Γ' εὐρηται, ἄνευ τοῦ οὕτως, (φ. 74α) ἐν δὲ τῷ Β' (φ. 99α) ἀπεσβέσθη τὸ οὕτως. Οἱ τρεῖς κώδικες ἔχουσι: «Καὶ μάρτυρες ἄριστοι τούτων, οἱ τούτῳ προσφοριτῶντες...» (φ. 74α). Ὁ δὲ Β ἐν φ. 99α ἔχει: «Καὶ μάρτυρες ἄριστοι τούτῳ, οἱ τούτῳ προσφοριτῶντες...». Ἐν τοῖς τρισὶ κώδιξι φέρεται ἡ ἐξῆς γραφή: «Ἡ μὲν (Τραπεζοῦς) τὰ τῆς πρώτης αὐτῷ ἡλικίας καὶ θεοσόφου γνώσεως διατρανοῦσα σύμβολα...» (φ. 74β). Ἐν δὲ τῷ Β' ἐν φ. 99α φέρεται: «Ἡ μὲν. παραδεικνύουσα σύμβολα...»

Οἱ μὲν τρεῖς Α' Β' Δ' ἔχουσι: «Μάρτυς καὶ ὁ ἡμέτερος οὗτος Ἀθως (φ Β' 99β) ὁ δὲ Γ' ἐν φ. 74β «Μάρτυς καὶ ὁ ἡμέτερος Ἀθως, ...». Οἱ τρεῖς κ. ἔχουσι: «...καὶ τὸν πλησίον ἠγάπησεν ὡς ἄλλον ἑαυτόν...» (φ 75β) ὁ δὲ Β' ἐν φ. 100α «...καὶ τὸν πλησίον ἠγάπησεν ὡς τ' ἄλλον ἑαυτόν...». Οἱ τρεῖς ἔχουσι: «Καὶ βροῦ τοῦτο τὸ μετὰξὺ τοῦ ναοῦ τε καὶ τοῦ θυσιαστηρίου αἷμα...» (φ. 75β) ὁ δὲ Β' ἐν φ. 100β. «Καὶ βροῦ τοῦτο τὸ μέσον τοῦ θυσιαστηρίου αἷμα...» Οἱ τρεῖς: «μαρτυρικὴν δὲνως ἐνδειξάμενος ἐνστασιν. (φ. 75β) Ὁ δὲ Β' ἐν φ. 100δ ἔχει: «...ἐπιδειξάμενος ἐνστασιν.» Οἱ τρεῖς φέρουσι τὴν γραφήν: «...ἐν τετραγωνικαῖς τισὶ καὶ σταυρικαῖς σχηματογραφαῖς, ὃ φίλον ἔοικεν ἐκεῖνο σχῆμα...» (φ. 77α) ὁ δὲ Β' ἐν φ. 100δ ἔχει οὕτω: «...ὃ φίλον ἔοικεν ἐκεῖνῳ σχῆμα...» Ἐν τοῖς τρισὶν ἀναγινώσκομεν τὰ ἐξῆς: «οὐκ ἂν πρὸς τὰς τῶν ἀλαστόρων δαιμόνων μηχανὰς καὶ τὰ ἐνεδρα ἀντισχεῖν ἠδυνήθημεν.» (φ. 80β) Ἐν δὲ τῷ Β' ἐν φ. 105δ «...καὶ τὰ ἐνεδρα εἰς τέλος ἀντισχεῖν ἠδυνήθημεν.»

Ἐν μὲν τοῖς τρισὶ φέρεται ἡ γραφή: «...τοῖς μὲν ὀλισθηροῖς πρὸς ἃ φέρει ψυχῆς τὴν καταστροφὴν, ἔρεισμα καὶ ὀχύρωμα..» (φ 80β) Ἐν δὲ τῷ Β' ἐν φ. 106α «...τοῖς μὲν ὀλισθηροῖς πρὸς τάγε τῆς ἀτιμίας πάθη ἃ φέρειν οἶδε ψυχῆς τὴν καταστροφὴν..»

Καὶ οἱ τέσσαρες κώδικες ἐλαχίστας ἀνορθογραφίας φέρουσι, ἐλαχιστοτέρας δὲ ὁ Α' καὶ πλειοτέρας ὁ Β'.

Περαιῶν τὰς γραμμὰς ταύτας, ἐπικαλοῦμαι τὴν ἐπιεικίαν τῶν ἀναγνωστῶν διὰ τὰ ἐνδεχομένως ὑπάρχοντα λάθη, ὑπομνηστικῶν αὐτοῖς τὸ «Κρεῖσσόν ἐστι τὸ κατὰ δύναμιν εἰσνεγκεῖν, ἢ τὸ πᾶν ἐλλείπειν.»

Ἐν τῇ ἐν Ἀθῶ Ἱερᾷ Μονῇ Μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου, τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1936.

Ἐγκώμιον εἰς τὸν ὄσιον καὶ Θεοφόρον πατέρα ἡμῶν
Ἀθανάσιον τὸν ἐν τῷ Ἄθῳ.

Ἐλλόγησον πάτερ,

Οὐδὲ τῆς ὀσίων μνήμης φιλόθεοι προσκορεῖς, ἀλλὰ μετὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ μαρτύρων καὶ τὴν αὐτῶν ἐντάιτοντες καρτερίαν, ἦν ἐνεστήσαντο κατὰ τῶν παλαμναίων τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀντιπάλων, τῶν ἴσων οὐδὲν ἦτιον εἰκότως ἀξιοῦσιν εὐφημιῶν. Καὶ γὰρ εἴ τις πρὸς τοὺς μαρτυρικοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ παλαισμάτα τὴν τῶν ὀσίων χρονίαν ἀσκησιν καὶ σαρκὸς παραταθεῖσαν δουλαγωγίαν, πρὸς δέ, καὶ τὸ κατὰ παθῶν καὶ δαιμόνων κράτος ἀναλογίσαιτο, ἦτιον ἐκείνων ἔχειν τούτους, οὐ μὲν οὖν ὅλως δύναται ἂν ἀποφήνασθαι, κἂν τοῖς πράγμασι διαφέρωσιν. Ὡν γὰρ ὁ ἀγὼν τῆς εὐσεβείας ὁ αὐτὸς καὶ ὁ σκοπὸς ἀδιάφορος, πῶς ἂν τις τῆς ἴσης γε διαστήσῃ τῶν ἐγκωμίων αὐτοὺς ἀξίας; Ἄλλ' ὁ μὲν τῶν ὀσίων θεῖος ὡς ἀληθῶς κατάλογος, οὕτως ὧν εἷς καὶ ὁ νῦν ἡμῖν εἰς εὐφημίαν προκείμενος, τῆς ἀθανασίας ἐπώνυμός τε καὶ κληρονόμος. Ἐγὼ δὲ τί κἀθῶ; ὁ μὲν γὰρ [φύλ. 72α] λογισμὸς ὁρμῆ καὶ οἶά τις πῶλος ἀσιατεῖ καὶ περιδινεῖται τῷ τοῦ πρόσω θείῳ προθύμῳ κέντρῳ δίκην νυττόμενος, ἡ δ' ἀμαθία τὴν ὁρμὴν ἐπέχει, μὴ δ' ἠντινοῦν ἐλπίδα διδοῦσα, τῷ μεγέθει τῆς ὑποθέσεως συνεπαρθῆναι τὸν λόγον. Ταῦτ' ἄρα καὶ τοῦτον ἀνακόπτει καὶ τυραννεῖ καὶ τὸ σιωπᾶν αἰρετώτερον τοῦ λέγειν προβάλλεται. Ἀλλὰ γὰρ ἀτοπώτατον εἶναι μοι δοκῶ καὶ ἀτεχνῶς ἀλόγιστον μεταξὺ τοῦ ἀγῶνος κατὰ τοὺς ἀγενεῖς τῶν ἀγωνιζομένων, ῥίψασπιν τινα φανῆναι καὶ ἀτολμον. Εἰ γὰρ καὶ οὐκ ἀρκεῖ πως ὁ λόγος πρὸς τὴν εὐφημίαν, ἐν ἧ περ ἂν καὶ πᾶσα σχεδὸν γνώσεως ἰσχὺς ἀτονήσειεν, ἀλλ' οὖν χαλεπὸν ὡς ἐγῶμαι καὶ οὐ πρὸς ἀνδρὸς ἔστιν ἀναθῆναι καὶ νοῦν ἔχοντος, δέει τοῦ μηδὲν εἰπεῖν κατ' ἀξίαν καὶ ὅσα γε δύναται, σιωπῆς βυθοῖς παραδοῦναι. Ἄλλωσθ' ὅτι καὶ οἱ κατὰ Θεὸν βιώσαντες, πρόθεσιν μᾶλλον μετὰ πενίας ἐν ἐπαίνου μοίρᾳ τιθέασιν, ἢ ὄγκον πραγμάτων πολυτελῶν, γεγυμνωμένον αὐτῆς.

Καὶ χήρα γὰρ τις ὥσπερ ἀκούομεν, ἐλάχιστόν τι προσενεγκαμένη, πλείω προσενηνοχέαι κέκριται τῷ τρόπῳ τούτῳ, τῶν πολυταλάντοις αὐχούντων προσφοραῖς. Ἐπεὶ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει, λείπεται πάντως τοῖς φιλοθέοις καὶ φιλομάρτυσι, πανταχόθεν μοι τὸν ἐπαινον συγκροτεῖν τε καὶ συνεργάζεσθαι μηθενὸς τῶν λόγῳ τε καὶ συνέσει κεκοσμημένων, τῆς δε τῆς τόλμης ἐπιμεφεομένου. [φύλ. 72β]. Ἐπεὶ με πόθος θεῖος εἰληφὼς δέσμιον καὶ τῷ τῆς πίστεως ἀλύτῳ συνδήσας

δεσμῶ, ἄγει φέρων καὶ τυραννεῖ καὶ οὐδὲ πρὸς μικρὸν ἀφέξασθαι παραχωρεῖ, ὡς καὶ πάντων ἐπιλεῖσθαι τῶν ἔμαντοῦ. Νόμοις μὲν οὖν ἐγκωμίων χρήσασθαι καὶ πατρίδα καὶ γένος εἰπεῖν τοῦ πατρός, οὐκ οἶμαι τῶν δεόντων εἶναι. Ταῦτα γὰρ σεμνά τε καὶ πολλοῦ τιμώμενα τοῖς παρ' ἑαυτοῖς ἀληθεῖς τὰς ὑποθέσεις ἤκιστα τοῦ σφῶν αὐτῶν βίου παρεχομένοις, οἵπερ κἀκτῶν κάτω καὶ χαμαὶ συρομένων, αἰροῦνται κοσμεῖσθαι, ὧν ὁ μέγας οὗτος παντάπαν ἀνώτερος. Μικρὸν γὰρ ἡλάττωται παρ' Ἀγγέλους, ἄσαρκος ὧν μικροῦ τῷ βίῳ καὶ ἄυλος, ἐν ὑποκρίσει σαρκὸς καὶ ὧν καὶ δοκῶν. Τί δ' ἂν καὶ δύναιντο ἀέρος εὐκρασίαι καὶ γῆς εὐφορίαι καὶ ἥδιστα ποταμῶν ἐπιρροαί, γεννητόρων τε καὶ προγόνων εὐκλεία καὶ βάθος πλοῦτου πρὸς ἔπαινον συνεργάσασθαι, ἃ μῆτε ἀπόντα καταισχύνει, μῆτε προσόντα τὸν μετὰ Θεοῦ τεταγμένον ποιεῖ λαμπρότερον, ὅπου γε εἰ καὶ ταῦτα βουλευθεῖην ἀπαριθμεῖν, πολλοὺς ἂν ἔσχον συνηγόρους τῆς ἀληθείας παλαιούς τε καὶ νέους, ὡς οὐ τῶν πενομένων καὶ ἐκ πενήτων εἰς ἦν, ἀλλὰ πανταχόθεν λάμπων καὶ διαπρέπων, ἐκ πατρίδος μεγάλης οὕτω καὶ θαυμαστῆς, ἐκ γένους πολυπλοῦτου καὶ πολυταλάντου. Ἄλλὰ γὰρ πάντων τούτων ἀφήμενος, ᾧ δέ πως τῷ λόγῳ χρήσασθαι καὶ ὡς ἂν ἢ τοῦ πνεύματος χάρις διδῶ. [φ. 73z]

Ἀρχὴ τοιγαροῦν καὶ προσοίμιον τῆς ἐνσάρκου, εἰ οὕτω χρὴ φᾶναι, ἀλλὰ μὴ ἀσάρκου σχεδὸν καὶ ἀναίμιμος πολιτείας, τῷ ὑπεραεστηκότητι πάντη καὶ θεσπεσίῳ ἡμῶν πατρί, ὁ τοῦ Κυρίου φόβος, ὃς ἐστι καὶ τῆς σοφίας ἀρχή. Ἄγνὸν οὖν ἐν ἑαυτῷ, κατὰ τὸ λόγιον, αὐτὸν κολπωσάμενος, συλλαβὼν τε ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς διανοίας καὶ οἷον ἐγκυμονήσας καὶ ὠδινήσας, πνεῦμα σωτηρίας ἀπογεγέννηκε. Τούτῳ δὲ στοιχειούμενος καὶ παιδαγωγούμενος καὶ πρὸς πᾶσαν ἑυθυμίζόμενος ἀπόβλεπτον προᾶξιν, τῇ τῶν θείων δικαιωμάτων μελέτῃ, νυξὶν ὄλαις καὶ ἡμέραις μεθ' ἡδονῆς ἀμηχάνου συνῆν, ὡς καὶ αὐτὸν συνφδὰ τῷ Δαβὶδ φθέγγεσθαι, ὡς γλυκία τῷ λάρουγγί μου τὰ λόγιά σου.

Οὕτως οὖν πρεπόντως ἀρξάμενος, τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος ἦν, εἶπεν ἂν τις γῆν ἀγαθὴν καὶ πιωτάτην τὴν αὐτοῦ καθεστηκῆναι ψυχῆν, πολύχουν τῆς ἀρετῆς τὸν ἄσταχυν ἀναδιδούσαν, τελεσφοροῦσάν τε καὶ αὐξάνουσαν, ἢ δένδρον ἀειθαλές τε καὶ εὐκάρπον παρὰ τὰς διεξόδους πεφυτευμένον τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν καὶ ὠραίους ἐγκαίρως τοὺς καρποὺς Θεῷ τε φέρον ὡσανεὶ φυτηκόμῳ καὶ τοῖς δεομένοις προτεῖνον ἀφθόνως. Ἄλλ' ἵνα τ' ἄλλα τὰ ἐκείνου παρῶ, ἅττα διὰ πάσης ἡλικίας ἐκεῖνος ἔλληκῶς παραδόξως κατώρθωσε, τοῖς πολλοῖς πάμπαν

ἀνεπιχείρητα καὶ πρὸς μίμησιν ἤκιστα εὐχερῆ, οἷον τὴν πρὸς τὰ καλὰ ὀπὴν καὶ ἐπίδοσιν, τὸ ἀκμαῖόν τε καὶ ἀκριβῶς εὐτόνον, τὸ ἐν [φ. 73β] προσευχαῖς οἷον ἀσώματόν τε καὶ ἄϋλον, τὰς ἀγρουπνίας, τὰς χαμευνίας, τὴν σιωπὴν, τὴν εὐτέλειαν, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν κατάνυξιν, τὴν συμπάθειαν, τὴν ταπεινοφροσύνην, ὑφ' ἣν ταττόμενος πᾶσαν ἐξέκλινε δόξαν, ὑψαύχενά τε καὶ ἀλαζόνα καὶ πάντα σάλον καὶ θόρουβον ἀπέφυγε βιωτικόν, ἐμάκρυνέ τε, κατὰ τὸν προφήτην, φυγαδεύων, ταῖς ἐρημίαις ἐναυλιζόμενος, ἀπολιπών, κατὰ τὸν θεῖον καὶ οὗτος Ἀβραάμ, ἐνεγκάμενην, γένος, ὑπαρξιν καὶ πάντα ἵνα μαθητῆς γένηται τοῦ πράου καὶ φιλανθρώπου καὶ δι' ἡμᾶς ταπεινοῦ. Ταῦτά τε καὶ ἕτερα τούτοις ἀκόλουθα ἵνα παρῶ, μετριοῖς δέ τισιν ὡς ἀπογεύσεως τὸν πίθον καὶ ἐξ ὄνου, ὃ φασι, τὸν λέοντα τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἶπερ ἄρα καὶ εἰσὶ τινες, τὸν ἄνδρα γνωρίσω, ταῖς ἀκαμάτοις αὐτοῦ καὶ ἀνευδότης πρὸς τὸ κρεῖττον συννεύσει, τὴν ψυχὴν ἀνεκφράστῳ αἴγλῃ καταυγασθεὶς καὶ ὅλος ἐν μετουσίᾳ τοῦ πρώτου ἐκείνου φωτὸς γεγονώς. Ἐπεὶ καὶ φῶς δικαίοις διαπαντός καὶ πυρὶ πόθου, θεῖον πῦρ προσλαβόν, πᾶσαν ἀπετέφρου παθῶν ἰλὴν καὶ δαιμόνων προσβολὴν καὶ εἰδωλά τινα καὶ μορφώματα ἔσθ' ὅτε ἀνατυπούμενα τῇ ψυχῇ, ἐνεπίμπρατε καὶ ἀνήλισκε, πάθεισιν ὅλους ἀποκλείων τὴν εἴσοδον. Τὴν μὲν τοι τριμέρειαν τῆς ψυχῆς καὶ ἀπλῶς πᾶσαν αἴσθησιν καὶ πράξιν καὶ διανόημα κατηύγαξέ τε καὶ κατηγάιζεν, ὃ αὐτὸς καὶ πῦρ ὁμοῦ καὶ φῶς [φ. 74 α] γνωριζόμενος τῷ τρόπῳ τῆς διαθέσεως. Καὶ οὕτως ὁδῶ προβαίνων καὶ τάξει ἀπὸ δόξης τε εἰς δόξαν προβιβαζόμενος καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ κρεῖττων γενόμενος καὶ τὸν προλαβόντα βίον διὰ μειζόνων ὑπερβαίνων ἀγώνων, ἀσκήσεώς τε καὶ πόνων ἐπιτεταμένων ἐπεικῶς, ἔσχεν ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ συλλήπτορα τὴν ἄνωθεν χάριν καὶ πρὸς πᾶσαν πράξιν ἐπίκουρον, ὡς ἐντεῦθεν θαυμάτων αὐτουργὸν εἶναι καὶ φυγάδας μόνῳ ῥήματι τοὺς δαίμονας καθιστᾶν βραχὺς ὁ λόγος.

Ὅλος ὑπῆρξε ταῖς ἀγλαταῖς τῶν ἀρετῶν καὶ ὑπερφυῶν κατορθωμάτων, αὐτὸν ὑπερακοντιζῶν τὸν ἥλιον· οὐ γὰρ εἰς τοσοῦτον ἐκεῖνος ταῖς λαμπηδόσιν ἑαυτοῦ, ὅσον οὗτος τοῖς τοῦ κόσμου πέρασι τῷ τῶν θαυμάτων πυρσῷ διεφαίνετο. Καὶ εἰκότως. Εἰ γὰρ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου φῶς καὶ ὑψηλότεραι διὰ τοῦτο τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ὥσπερ οὖν καθεστήκασιν, ἄρα γε ὁ ταύταις θεοφιλῶς διαπρέψας, τὸν ἥλιον ὑπεραίρει, ὡς τὸν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ὡς δι' ὀργάνων τούτων ἐνδεδυμένος καὶ ἐν ἑαυτῷ προσλαβόν.

Διέλαμψε τοίνυν καὶ πρὸς τῆς προεσθυτικῆς αὐτοῦ ἡλικίας καὶ μετ'

αὐτὴν ὁ θαυμάσιος οὗτος πατήρ. Καὶ μάρτυρες ἄριστοι τούτων, οἱ τούτῳ προσφοιτῶντες παῖδες ἔτ' ὄντες, παιδι καὶ νέαν ἔτ' ἄγοντι κομιδῇ τὴν ἡλικίαν καὶ σοφῶς πρὸς τὴν τῆς εὐσεβείας ἀσκήσιν ὑπ' αὐτοῦ παιδοτριβούμενοί τε καὶ προαγόμενοι, [φ. 74 β'.] ἥς ἐσῦστερον τελεώτερον μετέσχον εἰς ἄνδρας παραγγείλαντες καὶ τούτῳ πεφοιτηκότες, τελέας καὶ ἡλικίας καὶ ἀρετῆς ἐπειλημμένῳ, καὶ δι' αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ παραινέσεων, οὐρανοῦ καταστάντες πολῖται Μάρτυς, καὶ ἡ ἐνεγκοῦσα τοῦτον Τραπεζοῦς καὶ ἡ θρηψαμένη κατὰ διαδοχὴν Κωνσταντίνου (πόλις). Ἡ μὲν τὰ τῆς πρώτης αὐτῷ ἡλικίας καὶ θεοσόφου γνώσεως διατρανοῦσα σύμβολα, ἡ δὲ τὴν τῶν συμβόλων θαυμαστὴν ἐκβάσιν. Μάρτυς καὶ ἡ ἐώα πᾶσα καὶ ἡ ἐσπέριος, ἐν αἷς θαύμασί τε καὶ πράξεισι πάντα λόγον ὑπερβαλλούσαις, τελεώτερον ἀπήστραψε καὶ λαμπρότερον. Μάρτυς καὶ ὁ ἡμέτερος Ἀθῶς, τὸ πάλαι μὲν ζοφῶδες καὶ καπνῶδες ὄρος, ὡς ἂν τις φαίη, νυνὶ δὲ τίμιον καὶ ἅγιον παρὰ πᾶσι καὶ ὄν καὶ καλούμενον. Ἀθῶς, ὃς πολλῶν μὲν καὶ παλαιῶν ἐτιμήθη συγγράμμασι, παρ' οὐδενὸς μὲν τοι τοσοῦτον εὐρετο τὸν πρὸς ἀλήθειαν ἐπινοῶν, ὅσον τοῦ ἐν αὐτῷ θαυμαστοῦ τοῦδε πατρὸς, καθάπερ οὐρανῷ ἡλίου δίκην ὑπεραυγάζαντος τοῖς τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἀμασούγμασιν. Οὗτός γάρ μοι καὶ πνευματικῶς ἔτι τὸν ἀριστεῖα λαμπρότερον ἐξέθρεψέ τε καὶ ἐξετέλεσεν, ὃς καὶ μέχρι τήμερον τὰ ἐκείνου κηρύττει: τὰς πράξεις, τὰς θεωρίας καὶ τὰς κατὰ τῶν δαιμονίων πνευμάτων ἐνστάσεις τε καὶ νίκας καὶ περιφανῆ καὶ γενναῖα καὶ ὑπερφυῆ ἀριστεύματα, ἐξ ὧν ἂν τις δικαίως ψηφίσαιτο μηδένα γεγονέναι τῶν [φ. 75 α'.] ἀφοῦ γεγονάσιν ἀνθρωποὶ ἐμπερεῖ τούτῳ κατὰ τε πράξιν καὶ λόγον καὶ θεωρίαν. Καὶ μάλιστα τὴν πρὸς Θεόν τε καὶ τὸν πλησίον ἔμμονον καὶ ἀκραιφνῆ ἀγάπην, εἰ μὴ τῷ τάχα γε θεῖα τις ἀνωθεν κατὰ τοὺς ἐπ' ἀρετῇ περιβεβημένους ἀνυπερβλήτῳ μεγέθει ἐπεσκήνωσεν ἀυλίας καὶ ἀσωμάτου φύσεως χάρις, ἐπὶ πράγμασι μυστικοῖς τε καὶ ἀπορρητοῖς καὶ τὸ ὅλον θεοπρεπέσιν εἰπεῖν.

Ἄλλὰ τοῦτ' ἂν καθηκόντως ἐναποφῆναιτο, αὐτὴν ἑαυτῇ θεωρουμένην εἶναι, ἀπληκρωμένην ὡς ἐν σώματι ἀρετῆν, τὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς πολιτείαν, ὡς πρὸς ἀγῶνας καὶ πόνους καὶ ὑψηλῆς πολιτείας λόγον, τοὺς πάντας οὐ τοὺς πλείονας ὑπερβεβηκότες. Καὶ διὰ τοῦτο εἶναι τοῦτον καὶ ἐπεικάζεσθαι κοινὸν ἀρετῆς παράδειγμα. Εἰ γὰρ καὶ πᾶσι πρὸς Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἐπορέγεται συνεργία καὶ δύναμις κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς βιοῦν ὑποθήκας, ἀλλὰ δεῖ πρὸς τούτῳ καὶ γενναίας ὄτι μάλιστα καὶ προθυμοτάτης ψυχῆς, ὡς μὴ παρασύρεσθαι τοῖς ἀνθελ-

κουσι πονηροῖς τε οὔσι καὶ δεινοῖς ἄγαν, θέλγειν τε καὶ πείθειν καὶ ἀποβουκολεῖν τοῦ καλοῦ. Καὶ μὴν καὶ καθ' ἑαυτὴν ἀρετὴ, δυσθήρητον χοῖμα, λεληθότως ὥσπερ ὑποχωροῦσα καὶ κατὰ μικρὸν τοὺς μεταδιώκοντας ἀεὶ διαφεύγουσα. Ἴνα μὴτε τοῖς ἐρασταῖς ὄκνον ἐμποιήσῃ, πλεῖστον διαστᾶσα, μὴτ' αὖ προσγεγενῆσθαι δόξαν παρασχοῦσα, τὸν τόνον ὑποσχαλάσῃ καὶ τὴν προθυμίαν [φ. 75β'.] ἀπωσαμένη, ῥαθυμῆσαι παρασκευάσῃται. Οὗτος δέ, οὐκ ἐνάρκησε πρὸς αὐτήν, οὐδ' ὀλιγόρησεν, οὐδὲ καθυφῆκεν, οὐδὲ τοῖς τῆς ἀκηδίας ὑποκατεκλίθη πως λογισμοῖς, ἀλλὰ παντὶ τῷ βίῳ συμπροιοῦσαν εἶχε καὶ συμπαρεκτεινομένην τὴν ἐπ' αὐτὴν ἀπαράμιλλον πρόοδον, ὡς καὶ τῆς γε τελειότητος ἐπειλήφθαι καὶ τῶν ταύτης ἰδιωμάτων οὐκ ἀπαλελειφθαι.

Οὐ γὰρ μόνον τὸ ἠμόφυλον εὐηγοῖε καὶ τὸν πλησίον ἠγάπησεν ὡς ἄλλον ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν ἠγήσασθαι, χαίρειν μὲν γὰρ μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων καὶ συμπάσχειν τοῖς τᾶλλα πάσχουσιν, οὐ μᾶλλον Παύλῳ ἢ τῷ Θεῷ τούτῳ πατρὶ προσῆν συνδιατιθεμένῳ πρὸς ἕκαστον, ὡς ἂν αὐτὸς ὢν, ὁ ἐν φαιδροῖς τε καὶ σκυθρωποῖς ἐξεταζόμενος πράγμασι καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, οὐχ ὡς ἑαυτὸν ἠγάπησε τὸν πλησίον, ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπὲρ ἑαυτόν, ὡς καὶ ὑπερποθναεῖν ἐλέσθαι. Καὶ βοᾷ τοῦτο τὸ μεταξὺ τοῦ ναοῦ τε καὶ τοῦ θυσιαστηρίου αἶμα, αἶ τε καταχώσεις ἐκεῖναι, δι' ὧν τὸ Χριστοῦ θεῖον πάθος καὶ αὐτὸς ἐμιμήσατο. Ὡς γὰρ ἐκεῖνος ἔπαθε Θεὸς ὢν ἀληθινὸς σταυρόν τε καὶ θάνατον ὑποστάς ἵνα τὸ οἰκεῖον ἐπαναγάγῃ πλάσμα πρὸς τὴν προτέραν ἀρχήν, ἧς διὰ τὴν παρακοὴν οἴμοι κακῶς ἐκπεπτώκαμεν, οὕτω καὶ οὗτος, ἵνα τοὺς ὑπ' αὐτόν Θεῷ προσαγάγῃ καὶ τῶν οὐρανῶν ἀποδείξῃ πολίτας, ἀγωνιζόμενος ἐναπέθανε τῷ ἀγῶνι, μαρτυρικὴν ὄντως ἐνδειξάμενος ἔνστασιν.

Ἄλλὰ τὸ μὲν τέλος αὐτῷ τοιοῦτον [φ. 76 α'.] Τοῖς δὲ πρὸ τοῦ τέλους ἔλαττον τινος ἔσχε τῶν πώποτε θαυμαζομένων; Οὕμενον. Τίς γὰρ πρᾶος ὡς οὗτος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ ἐκ σπαργάνων σχεδὸν αὐτῶν; Τίς τὴν μὲν σύνεσιν πολὺς καὶ κομιδῇ βαθύς, τὸ φρόνημα μέτριος; οὐ καὶ τεκμήριον ἐναργὲς ἢ σεσοφισμένη ἄγνοια καὶ τοῦ τῆς σοφίας περιόντος ἐν σχήμασι μεταποίησις καὶ πρὸς τὸν ἀπλοῦκόν ἐκεῖνον καὶ ἰδιώτην ἀκριβῆς πειθῶ, τὰ πρῶτα νεανιεύματα τῆς ἐν Ἄθῳ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιδημίας, δι' ὧν τέχνη συμπλακεῖς τῷ σοφιστῇ τῆς κακίας, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς παίζει τοῦτον καὶ τῇ ταπεινώσει ταπεινοῖ καὶ τῇ τῆς ἀμαθίας ὑποκρίσει, μάτην μέγα φρονοῦντα, τὸν ὑπέροφρον ἀπελέγχει, οἷόν τις παλαιστῆς ἀριστος ἐν τῷ δοκεῖν ὑποκλίνειν, ἀθρόον

θαυμασιῶς περιγινόμενος. Τίς ποιμαντικαῖς ἐπιστήμαις ἐμπειρότερος καὶ ἐπιστημονικώτερος καὶ κατ' οὐδὲν ὑποχαλῶν τοῖς παρ' αὐταῖς δυσχερέσει; Τίς διδασκαλικώτερος ἐξ ἀμφοτέρων, τῶν τε τρόπων καὶ λόγων, ἀντιδιδόντων τὰ παρ' ἑκατέρους ἀλλήλοις ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι; Τίς ποιμένων τῶν νῦν ἢ τῶν πάλαι πλείοσι φροντίσιν ἢ μερίμναις ἢ κόποις ἢ ἀθυμίαις ὑπὲρ τῶν ποιμαινομένων ὥφθη βαλλόμενος, ἵνα μὴ καθέκαστα δεξιῶ καὶ τὰς ἑτέρας αὐτοῦ ταλαιπωρίας, ὅσας ἐν γῆ, ὅσας ἐν θαλάττῃ λατρῶς τε καὶ γενναίως ὑπήνεγκεν, εἰ μὴ μοι Πέτρον εἴποις ἐκεῖνον [φ. 76 β'.] καὶ Παῦλον τὴν ἐκλογάδα τῶν μαθητῶν καὶ μετ' αὐτούς τινες ὄρισμένως, ὧν μιμητὴς οὗτος καὶ νυνὶ σύσκηνος, ἔνθα τροφὴ ἄροητος καὶ κόρος ἀκόρεστος καὶ τῶν πόνων τῶν μακρῶν ἐκεῖνων, παρὰ Θεοῦ φιλότιμος μισθαποδοσία; Τίς κατὰ δαιμόνων τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον ἀπενεγκάμενος ὥφθη τροπαιον, ὃς ὡσπερ δὴ λέγεται καὶ ἱστορίαις ἔστιν ἀνάγραπτον, ἐξ ὕψους περιζωσάμενος δύναμιν καὶ ὑπερασπισμὸν σωτηρίας θωρακισάμενος, τούτους αὐτοῦ καταδρομόντας ποτέ, οὐ πρὶν ἀνῆκε καταδιώκων καὶ ἐπιπλίτων καὶ τῇ νοητῇ τῆς εὐχῆς ῥάβδῳ παίων καὶ λεπτύνων ὡσεὶ χνοῦν καὶ ὡς πηλὸν πλατειῶν λεαίνων καὶ πᾶν αὐτῶν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον ἔπαρμα ταπεινῶν, ἕως εἰς τέλος ἐξέλιπον, τοῦ θαυμαστοῦ τροπαίου τῷ θαυμασίῳ τούτῳ παραχωρήσαντες;

Τίς οὕτω πολιστὴς ἐρήμου καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν καθηγεμὸν καὶ διδάσκαλος καὶ νομοθέτης τῆς ἐν πνεύματι ἀληθινῆς προσκυνήσεως; Τίς δ' οὕτω σπουδῆν εἰσήνεγκε πᾶσαν, ὡς οὐχ ὅπως διὰ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν ἐπὶ τῆς γῆς δοξάσαι τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τελευτῆν, τὴν εἰς ἐκεῖνον δοξολογίαν ὡσπερ ἀκίνητον ὄρον καταλιπεῖν;

Οὐδέεις, οὐδαμῶς. Οὗτος γὰρ ἱερούς περιβόλους ἐκ βάθρων αὐτῶν καὶ κρηπίδων δειμάμενος, ὧν καὶ τὸ ἡμέτερον ἔξοχον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς τουτὶ καταγῶγιον, εἰ γοῆ καλεῖν, ἀλλὰ μὴ πόλιν τῶν μοναχῶν [φ. 77α'.] ἱεράν, ἅπερ οὐδ' ὁ τοῖς πᾶσι λυμαινόμενος ἐλυμήνατο χρόνος, δοξολογίας ἐν αὐτοῖς Θεοῦ, νόμους καὶ κανόνας ἐξέθετο, κρεῖττον ἢ κατὰ Μωσῆν. Εἰ γὰρ καὶ πεξεύει τὴν ὑγρὰν φύσιν ἐκεῖνος καὶ καινοτομεῖ πορείαν ἐν θαλάττῃ τοῖς ὑπ' αὐτὸν καὶ τοὺς ἀνθισταμένους ὑποβρυχίους εἰς τέλος ἀπόλλυσιν, ἐφ' οἷς καὶ τὴν ἐπινίκιον ἤσεν ᾧδὴν, δι' ἐμφύχου καθάπερ μουσικῆς, τὸ παναρμόνιον ἐκεῖνο καὶ θεῖον ἄρμολογούμενος μέλος, γυναίξιν λιγυρὸν ὑπηχούσαις ἀνδρεῖους συντιθεῖς φθόγγους, εἶτα καὶ πεινώσιν ἄρτον νέμει καὶ διψῶσιν ὕδωρ πρόσφατον, ἀλλὰ ταῦτ' ἔπραττεν μέχρις οὗτου τῷ βίῳ περιῆν.

Ὁ δὲ δὴ νέος οὗτος Μωϋσῆς καὶ δημαγωγὸς τῶν ἐπ' ἐκβάσει τῆς ἀληθείας νέων Ἰσραηλιτῶν, τῆς ἁμαρτίας μὲν ὡς ἐκ θαλάττης ἀφαρπάξει καὶ διὰ τῆς καινότερας εὐαγγελικῆς λεωφόρου, πρὸς ἀγγελικὴν ὁδηγεῖ πολιτείαν καὶ τὰ τῆς πονηρίας πνεύματα τροπώσασίμος, διαφέρον ἐκείνου μέλος συντίθησι. Καὶ οὕτω τρέφει θαυμασιῶς, ἐπεὶ μὴδ' ἄρτω μόνῳ τρέφεται ἄνθρωπος. Τοῖς γὰρ οὐρανίοις τὰ ἐπίγεια νῦν διὰ τούτου πανσόφως καὶ ἀμιλλῶνται καὶ ἀμιλλήσονται καὶ Ἀγγέλοις δι' αἰῶνος συνάδει τὸ θεῖον ἔθνος αὐτοῦ, ὁ περιούσιος λαὸς καὶ ἑξαιρέτος. Ἡ ἀπαρχὴ Κυρίου ἐν' τετραγωνικαῖς τισὶ καὶ σταυρικαῖς σχηματογραφίαις, ὃ φίλον ἔοικεν ἐκεῖνο σχῆμα, καθάπερ ἔνεστιν ὄρᾶν [77 β'.] κἂν ταῖς ἄλλαις οἰκοδομίαις πάντας κἀντεῦθεν ἐνάγει πρὸς ἀρετὴν, τὴν τετράδα πως τῶν γενικωτάτων ἀρετῶν αἰνιττόμενος, ἵνα καὶ αὐτὰ τὰ τῶν χειρῶν ἔργα, μὴδὲν ἦτιον τῆς ἐκείνου πολιτείας ἀντὶ διδασκαλείου τοῖς ὄρωσι τυγχάνη.

Μονονοχὶ γὰρ ἂν τις ὑποτοπᾶσαιτο διὰ τοῦ τοιοῦδε τῶν σχημάτων εἶδους, φωνὴν ἀφανῶς ἀφιέντα τὸν μέγαν. Καὶ τοῦτο πᾶσιν ἐγκελευόμενον, μὴ τις ὑμῶν ἔστω λειπόμενος ἡστινοσοῦν ἀρετῆς, δικαιοσύνης δὲ καὶ σωφροσύνης ἀσκῶν, ἀνδρεία καὶ φρονήσει περιπεφράχθω. Ὁ γὰρ διάβολος φησὶν, ὡς λέων περιέροχεται ὠρούμενος, ζητῶν τίνα καταπίη. Καὶ μάλιστα τῶν τῷ Θεῷ διὰ βίου προσανεχόντων καὶ περὶ πλείστου ποιουμένων, ᾧδαῖς τε καὶ ὕμνοις καὶ ψαλμοῖς ἐγκαρτερεῖν, ἐπεὶ καὶ πρὸς τοὺς ἔχοντας ὁ φθόνος ἔρπει, καθὰ τις ἔφη. Τούτων οὖν οὕτως ἔχόντων καὶ τοῦ θείου ὕμνου τελουμένου, πῶς ἂν εἴποι τις ἀγγελοπρεπῶς, βλέπομέν πως καὶ τῆδε τὰ τῆς ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἦχον ἑορταζόντων, φωνὴν καὶ αἶνον ἀγαλλιᾶσεως καὶ συνελόντα φᾶναι, χοροῖς Ἀγγέλων τὸν σεμνὸν τόνδε προσεοικῶτα καὶ ἱεροπρεπῆ σύλλογον, ἐν τῷ καλλίστῳ τῷδε τεμένει, ὡσπερ οὐρανῷ, μεθ' ὑπαλλαγῆς εὐρύθμου καὶ λιγυρᾶς, ἰδόντων Θεῷ δόξαν τε καὶ μεγαλοπρέπειαν.

Εἰ δέ τις ἡμῖν καὶ τοὺς παλαιοὺς πατέρας εἰς μέσον ἀγάγοι καὶ τὰ ἐκείνων προθεῖη φιλοτεχνήματα, μὴ πρὸς ἀλήθειαν μὲν ἐκείνων εἰπεῖν, οὐδ' ἔγωγε ἀντιεἰποίμι ἂν, πλὴν τούτου : [φ. 78 α'.].

Ὡς εἰ καὶ σφόδρα εὐηρεσηκότες ἐδείχθησαν τῷ Θεῷ καὶ γε τρόπον ἀστραπῆς τὴν πᾶσαν χθόνα κατεπύρσευσεν ἢ αὐτῶν ἀρετῇ, ἀλλ' ἐν οὐ πολλῷ λάμπαντα χρόνῳ τὰ παρ' αὐτῶν φιλοτεχνηθέντα καταγωγία

1. ...ἐν [τῷ παρ' αὐτοῦ θεῖῳ νεῷ ὃν ἀριστα κατασκευασάμενος] ἐν τετραγ....

Σημ. Ταῦτα διέφυγον τὴν προσοχὴν μου, ὀλόκληρος γραμμὴ ἐν τῷ κώδικι.

τε φημί μοναστῶν καὶ κανόνας καὶ μονήρους βίου νομοθεσίας, εἶτα ἀπηνθήκει, ἀκοῆ μόνῃ σωζόμενα. Λάμπει δὲ νῦν τῷ βίῳ τὰ τούτου καὶ ἀκμάζοντα δείκνυται· τοῦ Θεοῦ οἶμαι τὸν μέγιστον ἀριστέα τοῦτον ἄνωθεν ἀποταμιευσαμένου ἔιν' αὐτὰ ταῦτα αὐθις ἀναστήση πεσόντα καὶ ἐπὶ μέγα ἄρη καὶ πλείονα δόξαν ἐντεῦθεν μετὰ τὴν ἐκδημίαν κομίσηται καὶ πάντας ἀποκούσῃ ἐν ἀμφοτέροις, ὡς μέσῳ γενομένῳ τῶν τε ἀρχῆθεν λαμπάντων θείων ἀνδρῶν καὶ τῶν εἰσέπειτα γενησομένων. Ἐπεὶ καὶ οἱ ἐπ' ἐκείνου, ὅσοι δηλαδὴ τῆς ἄνω τάξεως καὶ ὅσοι τῆς κάτω, ἱερεῖς λέγω καὶ βασιλεῖς. Καὶ ὅσοι τῆς ἀρετῆς καὶ ὅσοι μὴ. Πάντας γὰρ ἅμα ἐπίσης τὸ ἐκείνου μέλι τῆς ἀρετῆς, ὥσπερ τις ἠράκλεια λίθος, συνεφείλκε πρὸς τὴν ἐστίασιν, αὐτῷ προσεφοίτων, θυθμίζεσθαι τε τὴν ψυχὴν δεόμενοι καὶ τὰ πνευματικὰ ἐκπαιδεύεσθαι καὶ πρὸς τὴν ἄνω πατρίδα καὶ κληρονομίαν χειραγωγείσθαι, τῆς πρώην ἑαυτοὺς διῶστώντες παντάπασι διαθέσεως, καὶ τῆς παρ' ἐκείνου νομοθεσίας διδασκομένης προθύμως ἐπειλημμένοι. Καὶ ὅσοι νῦν ἀκριβείας ἔχονται καὶ μάλιστα δὴ τὸ καθ' ἡμᾶς τόδε τῆς ἀγιωσύνης ἐπώνυμον ὄρος τῶν αὐτοῦ ἐξέχονται νομοθεσιῶν καὶ τοῖς πολλῶ [φ. 78 β'.] μείζονος τῶν ἀρετῶν ἀγάπης καὶ πτωχοτροφίας καὶ πρὸς τοὺς πένητας οἴκτου, οὐπερ οὐ μόνον ἐκεῖνος ἕως ἔτι περιῆν τῷ βίῳ, ὡς ἄλλος Ἀβραὰμ σφόδρα ἐπεμελεῖτο, ἀλλὰ καὶ τὸ θεοφιλὲς τουτὶ σύστημα, καθάπερ τινὰ κληρὸν ὄλβιον τὴν τοῦ πατρὸς περὶ τὸ εὖ ποιεῖν προθυμίαν διαδεξάμενοι, τοῦ πᾶσι τὰ κοινὰ προτιθέναί ξένους τε καὶ αὐτόχθουςιν, ὁμοφύλοις τε καὶ ἀλλοφύλοις, τοῖς ἀπανταχόθεν γῆς καὶ θαλάττης ἐνταῦθα συρρέουσιν, οὐ ποτε λήγουσιν, οὐδ' ἀπορραθυμοῦσιν.

Ἄλλ' ὁ τοῖς ἄλλοις πενία οὐ καλῶς νομίζεται, τοῦτο τοῦτοῖς πλοῦτος καὶ δόξα καὶ εὐημερία καὶ καυχήσεως στέφανος. Ὡσπερ τοῦναντίον ἅπαν, πενία καὶ ἀδοξία καὶ αἰσχύνῃ τὸ μὴ προΐεσθαι καὶ μηδὲν χορηγεῖν. Καὶ τὸ δὴ παραδοξότατον, ὅτι καὶ τοσοῦντων ὄντων τῶν ταῦτα ἐργαζομένων σχεδόν, ὅσους ἢ ἐπαγγελία τῷ θεῷ Πατριάρχῃ ἐκ τοῦ οἰκείου σπέρματος ὑπισχνεῖται, οὐκ ἔστι πυθέσθαι ὅημά τι δύσφημον ἢ φειδωλίας ἢ μικροπρεπείας ὄντινοῦν προΐεμενον, οὐδ' ὅτι ἐπανελθὼν ἐπάνηκε καὶ αὔριον δώσω σοι, αἰεὶ τὸ παρὸν φειδομένως ὑπεριθέμενον, ᾧ τοὺς πολλοὺς ὀρῶ χαίροντας, καὶ οὕτως καὶ τὸ μέλλον προσπολλύννα, ἀλλὰ πάντες εἰμὴ καὶ μεγέθει καὶ μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ καὶ ποιότητι καθ' ἑαυτὸ ὑπερβάλλοι τὸ χορηγούμενον ἄχθονται. Διὰ τοῦτο κἀνταῦθα, πάρεστιν ἀτεχνῶς ὄραῖν τὸν Ἡλιοῦ καμψάκην τοῦ ἐλαίου οὐκ ἐλαττονούμενον, [φ. 79 α'.] οὐδέ γε

τὴν ὑδρίαν τοῦ ἀλεύρου ἐκλείπουσαν, ἀλλὰ ἐκ κλασμάτων ὀλίγων ἄρου ταῖς ἀοράτοις τοῦ πατρὸς εὐλογίαις, σπυρίδας συχνὰς ἐκάστοτε πληρουμένας, πλείστων καὶ ἀριθμοῦ κρειττόνων, ἔσθ' ὅτε τυχανόντων τῶν ἀνακειμένων, ἵνα κἀνταῦθα κοινωνεῖν ἔχη τῶν τεραστίων τῷ αὐτοῦ Θεῷ, ὡσπερ καὶ τῆς ἐκεῖσε κληρονομίας καὶ αἰδιότητος, εἴπερ σαφὲς ὡσπερ οὖν καὶ ἔστι, τὸ κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ. Ἐνθεν τοι, οὐ μόνον γεγωνότερον σάλπιγγος μέγα ἠχούσης, ἢ αὐτοῦ τῶν ἐνθέων πράξεων καὶ κατορθωμάτων ἠχὴ πᾶσαν περιέδραμε τὴν οἰκουμένην, ἀλλὰ καὶ ἡ τούτου ποιίμη, ἢ πασῶν τῶν ἄλλων κάλλει τε καὶ μεγέθει καὶ θέσει καὶ τοῖς ἄλλοις κρατεῖ. Ταύτην λέγω τὴν ἡμετέραν, τὴν ἀτεχνῶς ἄλλον Παράδεισον, οἷον ἀκούομεν τὴν Ἐδέμ, διὰ τῶν ἐν αὐτῇ ποικίλων καὶ παντοδαπῶν τοῦ Πνεύματος χαρισμάτων καὶ διανομῶν καὶ φυτῶν καὶ ἀνθέων τῆς ἀρετῆς, πᾶναν καὶ αὕτη πόλιν καὶ χώραν καὶ ἔρημον καὶ θάλασσαν καὶ νήσους τῷ λόγῳ καταλαβοῦσα, αἶνον συγκροτεῖ καὶ εὐφημίαν παρὰ παντὸς γένους καὶ ἡλικίας, τῷ κρείττονι, τοῦ τοσοῦτον χρόνου μηδὲν λυμνημένου, μηδὲ παρασαλεύσαντος, τῶν εἰς δόξαν ἐντεῦθεν ἠκόντων Θεοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ γνησίου θεράποντος

Τὸ γὰρ αὐτῆς φῶς, ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων λάμπει, καὶ τὰ ἔργα δόξης Κυρίου κηρύγματα. Οὕτως [φ. 79 β'.] ἐδόξασεν ἐπὶ τῆς γῆς τὸν Θεόν, καὶ οὕτως ἀντεδοξάσθη παρ' αὐτοῦ, τοῦ δοξάζοντος, ὡς φησι, μεγαλοπρεπῶς τοὺς αὐτὸν δοξάζοντας. Καὶ οὕτω κατὰ πάντων ἔχει τὰ νικητήρια. Τὰς γὰρ πάντων ἀρετὰς παλαιῶν τε καὶ νέων συλλήβδην ἀπομαξάμενος, καὶ ὡσπερ τε περιβόλαιον ἐκ πασῶν ἀρετῶν ἐξεργασμένος καὶ περιβεβλημένος, τοῖς Ἀγγέλοις ἐφάμιλλος ὄφθη. Τούτων κατ' οὐδέν, ὅτι μὴ τὴν τῆς φύσεως ἀύλιαν ἠτιώμενος.

Ταῦτ' ἄρα, τὸ ὄρος τῶν ἀρετῶν ἀναβάς ὡς ὁ θεόπτης Μωϋσῆς ἐκεῖνος ἢ μᾶλλον τῆς τετράδος τῶν ἀρετῶν ἐπιβάς, ὡς Ἡλίας τοῦ πυρίνου ἄρουματος, εὐκλέστερόν πως, καὶ αὐτὸς εἰς οὐρανούς ἀνέπτη, Θεῷ συμμεθεξὼν τῆς ἀπάτου δόξης, καὶ τῶν μεγίστων ἄθλων, ἄξια κομιούμενος γέρον, καταλειπῶς ἡμῖν τοῖς ἑαυτοῦ φοιτηταῖς ὡς ἀναφαίρετον κληρον, οὐ μηλωτὴν ὕδατα πατάσσουσιν ὁμόδοιλα Ἰορδάνεια καὶ διαιροῦσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν καὶ αὐθις ἐνοῦσαν, ἀλλ' ἀνάγραπτον τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἐν παραθέσει ἀσύγκριτον καὶ Ἀγγέλοις αἰδέσιμον αὐτοῦ πολιτείαν καὶ τὴν ἀρίστην ἐν Πνεύματι ἀγωγήν, εἰς ἣν τὰ ἡμέτερα νουνεχῶς ἀπευθύνοντες τῶν τε πρακτέων καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐχόμεθα συντεινόντων καὶ τῶν μὴ τοιούτων, μηδὲ συμβαινόντων ἐκείνη, πρὸς

δύναμιν ἀπεχόμεθα. Καὶ τὴν ἄλμυρὰν τοῦ βίου τοῦδε διαπερῶντες θάλατταν κούφως, ὁμοδούλοις μὲν νέμομεν τὸ συμπαθὲς καὶ μακρόθυμον¹, ἐχθροῖς δὲ μόνοις ἀσπόνδοις χρώμεθα δαίμοσιν, οὓς καὶ μαχόμεθα καὶ τροποῦμεθα, πολλάκις μὲν προσαράσσουμεν ἀναιδῶς, εἰς καπνὸν δὲ διαλυομένοις ἐκάστοτε. Ἀνῆλθε τοίνυν καὶ ἀπέλαβεν ὧν ἐπεθύμει καὶ ὑπὲρ ὧν διὰ βίου, τοὺς ὑπερφρεῖς ὑπήνεγκε πόνους, ὧν οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδε καὶ οὓς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη. Καὶ νῦν συνέστι Θεῷ τῆς ἐκεῖθεν ἀρρήτου φωτοχυσίας πληρούμενος καὶ συναπολαύων αὐτῆς ἀμέσως, ταῖς αὔλοις καὶ ἀσωμάτοις καὶ λειτουργικαῖς φύσεσι καὶ δυνάμεσι, μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τῶν ἐν νόμῳ καὶ μετὰ νόμον ἀγαλλιώμενος, ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἐποπτεύων ἀεὶ καὶ κοινωνοὺς παρασκευάζων ἔσεσθαι τῆς χαρᾶς ἐκείνης καὶ πρὸς Θεὸν παρησίας, ἧς ἀπολαύει τρανώτερόν τε καὶ καθαρώτερον, ὡς κατὰ πρόσωπον καὶ οὐκ ἐν ἐσόπτρῳ παριστάμενος νῦν τῇ Τριάδι.

Λαίμονας γὰρ ἔξ ἀνθρώπων, ἢ ἐπίκλησις αὐτοῦ φυγαδεύει, νοσήματα θεραπεύει. πονηρῶν ἀνθρώπων καθ' ἡμῶν ἐπιβουλὰς διασκεδάζων οὐ παύεται, τὴν στενὴν ταύτην καὶ ἀνάντι τρίβον τοῖς ὡς δέον πορευομένοις διευμαρίζει καὶ εὐσταλῇ τίθησι καὶ εὐθειᾶν, πᾶν ἀντίξοον καὶ ἐπιπροσθοῦν. Ὡ τῆς φιλοστοργίας, ἢ τό γε ἀληθέστερον εἶπειν, τῆς φιλοτεκνίας, μεταποιῶν καὶ ὥσπερ τις γυμναστῆς ὑπαλείφων πρὸς τὴν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἄνοδον. Εἰ μὴ γὰρ αὐτὸς ὁσῶραι ἡμῖν συνῆν [φ. 80β'.] ὥσπερ τις ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς, περιέπων καὶ προμηθούμενος τοῦ ἡμετέρου ἀσφαλοῦς τε καὶ ἀνεπιβούλου, οὐκ ἂν πρὸς τὰς τῶν ἀλαστόρων δαιμόνων μηχανὰς καὶ τὰ ἔνδρα ἀντισχεῖν ἠδυνήθημεν· οὐκ ἂν τὴν ἐρημίαν, φίλην ἡμεῖς, ὡς ἄλλοι τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς θορούβους, ἠγούμεθα.

Εἰ μὴ αὐτὸς ταῖς πρὸς τὸ κρεῖττον ἀδιαλείπτους ἐντεύξεις, τὸ πολὺ καὶ θανάτου γεῖτον ἡμῶν τῶν παθῶν νέφος διεσκέδαζεν, οὐκ ἂν γαλήνης ἀπελαύομεν. Εἰ μὴ οὗτος σωτὴρ ἦν καὶ ἐπίκουρος καὶ καταφυγὴ καὶ τεῖχος ὄχυρόν τε καὶ χαράκωμα, οὐκ ἂν ἡμεῖς τῶν ἐπιβούλων περιεγενόμεθα. Εἰ μὴ οὗτος ὄρμος ἦν γαλήνης καὶ ἀνέμων βίαις ἀπερικτύπητος, οὐκ ἂν ὡς ναυάγιον τὸν πλάνον κόσμον ἀρνούμενοι πρὸς αὐτὸν συνεθέομεν καὶ τὰ τῆς ψυχῆς συντριμμάτα ἔξιώμεθα. Τί χρὴ πολλὰ διατρίβοντα καὶ πέρα τοῦ μέτρου τὸν λόγον ἐκτείνοντα καταλέγειν; Εἰ μὴ οὗτος πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ἡμῶν πρέσβις ἦν θερμοτάτος, οὐκ ἂν τὸν παρόντα δυσχερῆ διάυλον ὃν ἔτι θέομεν, οἷον τ' ἦν ὑποστῆναι, οὐκ

1. φ. 80α'.

ἄν τῶν ἀπηγορευμένων ἀποκτήσασθαι καὶ τῶν μὴ οὕτως ἐχόντων ἐπικτήσασθαι τι. Πάντα γὰρ ἐκεῖνος ἡμῖν γίνεται πᾶσιν, ὁ ἡμέτερος Ἄθανάσιος, τὸ γλυκύτερον ἡμῖν καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, τοῖς μὲν ὀλισθηροῖς πρὸς ἃ φέρει ψυχῆς τὴν καταστροφὴν, ἔρεισμα καὶ δύρωμα, τοῖς δὲ λυπομένοις, παραμυθία τε καὶ παραψυχή, [φ. 81 α'.] τοῖς καταπονουμένοις βοηθός, τοῖς ἐπηρεαζομένοις ἐπίκουρος, τοῖς χειμαζομένοις λιμὴν, τοῖς νοσοῦσιν ἰατρός, πᾶσι τοῖς πρὸς βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως θέουσιν ὁδηγὸς καὶ ὁδὸς καὶ ἀσφάλεια.

Ἄλλ' ὃ τῆς χάριτος, ὃ τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειώσεως, ὃ οἶους τοὺς θνητοὺς ἢ ἀρετὴ καὶ τὸ κατὰ Θεὸν βιώναι ποιεῖς. Τὰ τοῦ Θεοῦ οἰκειοῦνται. Καὶ οἷς ἐκεῖνῳ τὸ γνῶριμον, αὐτοὶ καλλωπίζονται καὶ τοῖς ὁμοίοις καλεῖσθαι ἠξίωται. Θεοὶ καλοῦνται, σωτῆρες, προστάται, ὑπέρμαχοι, εὐεργέται, καθάπερ δῆτα καὶ οὗτος πάντα ταῦτα καὶ ὧν καὶ καλούμενος.

Διὰ τοι τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ὃ σεμνότετον καὶ θειότετον καὶ ἐπιτερεπὲς ἔμοι σύνταγμα, χορὸς ἅγιος, σύλλογος ἱερός, πατέρων θίασος, φαιδρὰ οἶον καὶ ἔξαλλα ἐπὶ τοῦ προσώπου φέροντες τὰ τῆς ἀσκήσεως σύμβολα, τῶν Ἄθανασίου κατορθωμάτων ἐπὶ τῆς γῆς τὸ οἰκειότατόν τε καὶ γνωριμώτατον, εἰ χρὴ δὲ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ ἐν Κυρίῳ καύχημα, τὴν τοῦ κοινοῦ πατρὸς τιμῶντες τῆς ἐτησίου μνήμης τελετὴν καὶ πανήγυριν, φαιδρῶς ἐορτάζομεν, μεγαλοπρεπῶς ἐν ὕμνοις τοῦτον δοξάζοντες, ἐν ᾧδαῖς τε καὶ ᾠσμασιν ἑναρμονίοις καὶ λιγυροῖς καταγεραίροντες, καὶ τοῖς ἐκ τῶν λόγων ἄνθεσι στέφανον πλέξαντες, οἶόν τινι κόσμῳ, διαυγέσι πάντοθεν καταπεποικιλμένῳ φιλοτεχνήμασι, τὴν μακαρίαν καὶ ἱερὰν αὐτοῦ κορυφὴν καταστέψωμεν, ὡς εὐγνώμονες πατρὸς υἱεῖς, εὐγνώμονος πάνυ καὶ φιλεσπλάγγνου.

Χαίροις τοιγαροῦν [φ. 81β'.] πάτερ Ἄθανάσιε, ὁ ἡμέτερος πολιούχος καὶ πολιστής. Χαίροις ὁ ἐκ περάτων γῆς ἡμέτερος συναγωγεὺς· ἡ σὴ γὰρ ἀγάπη πανταχόθεν εἰς ἔν ἡμᾶς συναγαγοῦσα, τέκνα Θεοῦ καὶ τῆς σῆς ἀγιωσύνης πεποίηκε. Χαίροις τὸ τῆς ἐρήμου τῆς δε, τῆς πρότερον μὲν ἀφανοῦς, νυδὶ δὲ ὑπὸ τῆς ἐν σοὶ τοῦ Θεοῦ χάριτος, περιφανοῦς τε καὶ περικλύτου γεγεννημένης, ὠράϊσμα καὶ ἐντρούφημα. Χαίροις ἡ κορηπίς τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας, ὁ τῆς σοφίας βυθός, ὁ πλοῦτος τῶν ἀρετῶν. Χαίροις τὸ ἀξιώχρεον καταγώγιον τῆς σκηνώσεως τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ τῶν ἀποκρύφων τῆς αὐτοῦ χάριτος μυστηρίων, τὸ ἀξιόλογον καὶ ὑπέρτατον καὶ ἀκραιφνέστατον δοχεῖον. Χαίροις ἡ ἱερὰ κορυφὴ καὶ τῆς οἰκουμένης ὁ φαινότατος λαμπτήρ. Χαίροις τὸ ἀπὸ Θεοῦ τοῖς βροτοῖς μέγα δῶρον, ἡ ἀληθὴς εὐεργεσία, ὁ

τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων θεραπευτής, τὸ θαῦμα τῶν Ἀγγέλων, τὸ τραῦμα τῶν δαιμόνων.

Χαίροις ἢ χαρὰ καὶ ἐλπίς τῶν εἰς σὲ μετὰ Θεὸν τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας θεμένων, καὶ τῶν ὑπὸ σοὶ κυβερνητῆ, τὸ τῆς ἀσκήσεως μέγα πέλαιος τοῦτο περαιουμένων. Χαίροις ὁ τοῦ ἡμετέρου βίου χειραγωγὸς καὶ ὁδηγὸς καὶ παντὸς συμφέροντος συνεργός. Χαίροις καὶ πολλάκις χαίροις, ὅτι διὰ σοῦ τὴν ἔρημον ταύτην οἰκεῖν προθέμενοι, καὶ συγγενεῖς καὶ πατρίδας καὶ οἰκείους ἕκαστος ἀπαρνούμενοι διὰ τὴν ἐν ἐπαγγελίαις μακαριότητα, τοὺς βρόχους καὶ τὰς ἄρκυς τοῦ ἐξεναντίας [φ. 82α'.] διαδιδράσκουμεν καὶ σωτηρίαν πρὸς Θεοῦ διὰ σοῦ μεῖτοῦν καταδοκοῦμεν.

Καὶ τὸν ἐξ ἐμοῦ τοιγαροῦν τόνδε ὕμνον, ὃν ὑπὸ τοῦ σοῦ ἔρωτος τολμήσαι προήχθη, ἵλεως πρόσδεξαι καὶ πρὸ τὸν τῆς ψυχῆς πόθον τοὺς οἰκτιροῦς διὰ τῶν σῶν πρεσβειῶν ἀντιμέτρει τοῦ Θεοῦ, τὰ τε κύματα τῶν πειρασμῶν καὶ παθῶν ἐξ ἀμφοτέρων ἐπικυμαιομένων τῶν τε δαιμόνων καὶ τῆς σαρκὸς πράϋνον καὶ καταστόρεσον, κράτος ἡμῖν ἄνωθεν ἐπορέγων καὶ καρτερίαν ἀήτητον.

Καὶ δεῦρο πρὸς ἡμᾶς, τοὺς τὴν σὺν παροῦσαν συγκροτοῦντας πανήγυριν, ἐπιφάνηθι συμπαθῶς, κατόπτεισον τὰ ἐνταῦθα τελούμενα, ταῖς ἡμετέραις δεήσεσιν ἐπικάμφθητε. Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ ἴδε· ἰδοὺ γὰρ ἦκασί σοι ἐκ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ θαλάσσης καὶ ἑώας τοῦ ὄρους τοῦδε, ὡς θεοφεγγεῖς φωστῆρες τὰ τέκνα σου, τὸν ὕμνον ἐκπρεπῶς συνεξαίροντες. Καὶ ἰδὼν, ἀντίδος ψυχῶν ἔλλαμψεν, βίου διόρθωσιν, ἀνιαρῶν λύτρωσιν, περιστάσεων ἀπαλλαγὴν καὶ ἀποβολήν, καὶ παντὸς κινδυνώδους καὶ λυπηροῦ συναντήματος, θεοπάροχον ἀρωγὴν.

Τῷ ποιμέναρχῃ δὲ ἡμῶν, τὸν ἱερὸν λέγω τοῦτον ἄνδρα, ὃν τῷ σῶθι ὡς ἄξιον ἐγκαθίδρυσας, συνεπαμύνων ἐπὶ τῇ ποιμανσίᾳ ταύτῃ μὴ διαλίπης· αἰεὶ τὰ προσιστάμενα καὶ παρεμπίπτοντα σκόλα, αὐτῷ τε ὑποτεμνόμενος καὶ πάση τῇ θεολέκτῳ συνοδίᾳ, καὶ ὅτε τῶν ὧδε κεταστάντες, τῷ φοβερῷ βήματι τοῦ Σωτῆρος [φ. 82β'.] ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ παραστησόμεθα, στήσαις παρὰ σεαυτῶν. Εἰ δέ γε τάχα μέγα καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς τὸ αἰτούμενον, ἀλλ' οὐ τῆς σῆς πρὸς Θεὸν παρησιαίας ἐκτός. Ἴν' ἔχης λέγειν πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά ἄ μοι ἔδωκας. Ἴνα διὰ πάντων τῶν τε παρόντων καὶ τῶν μελλόντων, δοξασθῇ καὶ ἐν ἡμῖν ὁ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι καὶ μιᾷ θεότητι νοούμενός τε καὶ δοξαζόμενος Θεός, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὃν σὺ πρὸ παντὸς ἄλλου δοξάσαι ἐπὶ τῆς γῆς ἐσπούδασας καὶ προεἶλον· ᾧ πρέπει δόξα, κράτος, τιμὴ, μεγαλωσύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.